HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

דלמא מודה ומיפטר ותבעי לרבנן עד כאן לא קאמרי רבנן [א]אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא כגון פירות דקל דהשתא מיהא ליתנהו אבל הכא הא קאי שור והא קאי עבד מאי אמר ר' אבא ת"ש [1]ויליד בית מה תלמוד לומר אם קנין כסף אוכל יליד בית לא כ"ש אילו כן הייתי אומר מה קנין כסף שיש בו שוה כסף אוכל אף יליד בית שיש בו שוה כסף אוכל ומנין שאע"פ שאינו שוה כלום ת"ל יליד בית מכל מקום ועדיין אני אומר יליד בית בין שיש בו שוה כסף בין שאין בו שוה כסף אוכל קנין כסף יש בו שוה כסף אוכל אין בו שוה כסף אינו אוכל ת"ל [1]קנין כספו ויליד ביתו [ב]מה יליד בית אע"פ שאינו שוה כלום אוכל אף קנין כספו אע"פ שאינו שוה כלום אוכל ואי סלקא דעתך עבד שמכרו רבו לקנס מכור ◦ מי איכא עבדא דלא מזדבין לקנסא אין איכא עבד טרפה והא חזי למיקם קמיה במנוול ומוכה שחין [ג]איבעיא להו ◦ מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקידש בת חורין מהו אם תמצא לומר [ד]בן ישראל שאמר לבת ישראל [א)]התקדשי לחציי מקודשת דחזיא לכוליה הא לא חזיא לכוליה ואם תמצא לומר [ה]בן ישראל המקדש חצי אשה [ב)]אינה מקודשת דשייר בקנינו והא עבד לא שייר בקנינו מאי ת"ש [ו]המית מי שחציו עבד וחציו בן חורין נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ליורשיו ואי אמרת קידושיו לאו קידושין יורשין מנא ליה אמר רב אדא בר אהבה כשעשאו טרפה ◦ ומאי יורשיו נפשיה ◦ אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דיורשיו קתני ועוד כופר הוא ◦ ואמר ריש לקיש כופר אין משתלם אלא לאחר מיתה אלא אמר רבא [ז]ראוי ליטול ואין לו אמר רבא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קדושיה קידושין דרש רבה בר רב הונא כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אינה מקודשת א"ל רב חסדא מי דמי התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו הדר אוקים רבה בר רב הונא אמורא עליה ודרש [ג)][2]והמכשלה הזאת תחת ידיך אין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל בהן אע"פ שאמרו המקדש חצי אשה אינה מקודשת [ח]אבל חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה קדושיה קידושין מ"ט התם שייר בקנינו הכא לא שייר בקנינו אמר רב ששת כשם שהמקדש חצי אשה אינה מקודשת כך חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה אין קידושיה קידושין ואם לחשך אדם לומר [ד)][ט]איזו היא שפחה חרופה זו שחציה שפחה וחציה בת חורין [ה)]המאורסה לעבד עברי אלמא בת איתרוסי היא אמור לו כלך אצל ר' ישמעאל [ו)]שהוא אומר בשפחה כנענית המאורסה לעבד עברי ושפחה כנענית בת איתרוסי היא אלא מאי אית לך למימר מאי מאורסת מיוחדת הכא נמי מאי מאורסת מיוחדת אמר רב חסדא [י]חציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה לראובן ונשתחררה וחזרה ונתקדשה לשמעון ומתו שניהם מתייבמת ללוי

ואין

דלמא מודה. בב"ד קודם העדאת עדים ומודה בקנס פטור: **ויליד בית מה ת"ל.** לענין אכילת תרומה ויליד ביתו הם יאכלו בלחמו. יליד בית בן שפחתו: **אילו כן.** דלא כתיב אלא קנין כספו הוא יאכל בו: **אף קנין כסף אע"פ שאינו שוה כלום.** כגון שנעשה מוכה שחין: **מי איכא עבדא דלא מוזדבן.** בפרוטה: **לקנסא.** שאם יגחנו שור יטול שלשים כסף: **בטרפה.** שאין משלמין עליו קנס דגברא קטילא הוא: **והא חזי למיקם קמיה.** לשרתו אע"פ שנחתכה רגלו למעלה מן הארכובה או ניקב קרום המוח ראוי לשירות קל: **במנוול.** דמאיס והוי נמי טרפה דלאו בר קנסא הוא: בקדושין אמרינן[ז)] התקדשי לחציי מקודשת חצייך מקודשת לי אינה מקודשת הכא מי הוי קדושין או לא: **אם תמצא לומר.** כלומר אי בעית למפשט מדקיימא לן התקדשי לחציי מקודשת לא דמי דהתם בר חורין הוא וחזיא לכוליה והכי קאמר לה אי בעינא נסיבנא אחריתי בהדיך אבל הא לא חזיא לפלגא דעבדות דידיה: **ואם תמצא לומר חצייך מקודשת לי אינה מקודשת.** ובעית למפשט הא מינה דכי היכי דמקדש חצי אשה אינה מקודשת הואיל דלא מצינן למימר דהכי קאמר לה דתנסיב אחרינא בהדי דאיתתא לא חזיא לתרי ואשתכח דפלגא הוא דקדיש הכא נמי חצי איש שקידש לא הוו קידושין לא דמי דהתם שייר בקנינו דהוה ליה לקדשה לכולה אבל האי לא שייר מידי דכל מה דחזי למעבד עבד: **כשעשאו טריפה.** דהוה ליה כמאן דקטליה ויהב ליה לנפשיה: **ועוד כופר הוא כו'.** דבשלמא קנס דלא כתיב ביה מיתה אלא נגיחה שנאמר אם עבד יגח השור וגו' (שמות כא) איכא לאוקמיה כשעשאו טריפה אבל בכופר של בן חורין כתיב (שם) והמית איש או אשה: **ראוי ליטול.** דפלגא לאו בר קנסא הוא אלא בר כופר: **ואין לו.** שהרי מת ויורשים אין לו שיגבו וזה המזיק זכה במה שבידו ולעולם בשמת וה"ק נותן חצי קנס לרבו וחצי כופר ראוי ליתן ליורשיו אם היו לו יורשין: **אוקי אמורא עליה.** העמיד מתורגמן לפניו לחזור ולדרוש: **והמכשלה הזאת.** כלומר כך התחיל בדרשא מקרא כתוב והמכשלה הזאת תחת ידיך באנשי ירושלים שפסקה תורה מהם והיו שואלין לחבריהם שמלה לך קצין תהיה לנו והמכשלה הזאת תחת ידיך כלומר דברים שמכוסין כשמלה שלך הן שאתה בקי בהן אמור לנו ותהיה קצין והמכשלה הזאת דברי תורה שאין אדם עומד על אמיתתן עד שיכשל בהן להורות טעות ויכלימוהו והוא נותן לב ומבין תחת ידיך הן אף אני נכשלתי בהוראתי וחוזרני בי: **ואם לחשך אדם לומר.** תשובה לדבר זה מאותה ששנינו במס' כריתות (יא.) והפדה לא נפדתה דשפחה חרופה איזו זו פדויה ואינה פדויה חציה שפחה וחציה בת חורין המאורסה לעבד עברי. והוא הדין לכל ישראל אלא אורחא דמלתא נקט משום דעבד עברי מותר בשפחה: **אלמא בת אתרוסי היא.** מדקתני מאורסת: **אמור לו.** וכי סבור אתה שהן אירוסין ממש: **כלך אצל רבי ישמעאל.** דאמר התם דברה תורה כלשון בני אדם ובשפחה כנענית שלא נפדית כלל קמשתעי קרא: **המאורסה לעבד עברי.** וכי שפחה כנענית גמורה בת קדושין היא הא חמורה בעלמא היא עם הדומה לחמור[ח)]: **מיוחדת.** וגזירת הכתוב היא דמחייב עלה אשם הואיל ויחדוה לעבד עברי המותר בה: **וחזרה ונתקדשה לשמעון.** אחיו ובחיי ראובן וראובן לא גירשה:

ואין

מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא. וא"ת כי אמר נמי דאינו מכור[א] תקשי ליה מי איכא עבדא דלא מזדבן לקנסא שיוכל למכרו כולו לגמרי[ב] וי"ל דלא ימצא קונים שיקנוהו לגמרי אפי' לא יצטרכו לפרנסו שיוכל לומר עשה עמי ואיני זנך מ"מ מימנעי אינשי לקנותו שלא יהא רגיל אצלם אבל אם מכרו לקנס מכור זמנין דזבני ליה ועי"ל דאפי' מוכרו כולו לגמרי אינו מכור דהא אינו שוה כלום ואינו מוכרו אלא לקנס ולקנס אינו מכור[ג]:

אם תמצא לומר התקדשי לחציי מקודשת. וגבי אשה קאמר אם תמצא לומר חצייך מקודשת לי אינה מקודשת והוי מצי למימר איפכא[ד] אלא האמת נקט דהכי מסיק בפ"ק דקידושין (דף ז.)[ה]: **ואי אמרת קדושיו לאו קדושין יורשין מנא ליה.** תימה דמה תולה יורשין בקידושין[ו] והלא בנו מן הפנויה יורשו כדאמר (יבמות דף ק:) גבי עשרה כהנים שפירש אחד מהן ובעל דהולד שתוקי שמשתקין אותו מנכסי אביו משום דלא ידעי' אבוה מנו ואפי' בנו ממזר מערוה דלא תפסי בה קידושין תנן בפרק שני דיבמות (דף כב.) דהוי בנו לכל דבר והיינו ליורשו והכא אי תפסי בה קידושין גרע[ז] טפי דאתי לד עבדות ומשתמש בא"א כדאמרינן [בהחולץ] (שם דף מה.) וי"ל דסבר הש"ס דאם איתא דלאו בר קדושין הוא אין בנו מתייחס אחריו[ח] ולא דמי לעריות דתפסי בה קדושין לעלמא אבל האי[ט] דלאו בר קדושין הוא בשום מקום[י] אין הבן מתייחס אחריו:

ואין

מסורת הש"ס

א) קדושין ז., ב) ג"ז שם, ג) [שבת קיט. חגיגה יד.], ד) [כריתות יא.], ה) [נ"ל ומאורסה כך איתא בכריתות], ו) [כריתות שם], ז) [קדושין ז.], ח) [קדושין סח.],

◆

גליון הש"ס

גמ' מי איכא עבדא כו'. עי' ערכין ד' ג ע"א תד"ה לאתויי מנוול: שם מי שחציו עבד וחציו בן חורין. ע' ירושלמי פ"ח דפסחים הלכה א: שם ומאי יורשיו נפשיה. עי' פר"ח בספרו מים חיים בתשובותיו סימן ב: שם אמר רבא שתי תשובות. עי' פסחים ד' עא ע"א וש"נ: שם ואמר ר"ל כופר. עי' ב"ק ד' מב ע"ב:

◆

מוסף רש"י

אין אדם עומד על דברי תורה. על בוריין לאומרן כהלכתן (שבת קכ.). **אלא אם כן נכשל בהן.** עד שאומרן ב' וג' פעמים בשיבוש דהיינו טעמי תורה המסותרין (שם) כשהתלמיד נכשל בשמועתו פעם ראשונה ושניה הוא נותן לב לעמוד על שמועתו (חגיגה יד.).

◆

מוסף תוספות

א. לקנס. תוס' הרא"ש. ב. ויהיה הקנס לקונה אותו. תוס' הרא"ש. ג. אשתכח דלאו מידי קא זבין. ומה"ט נמי ניחא אמאי אינו שו"כ, דנהי דלא מזדבין לקנס, מ"מ הוא יכול להשהותו לקנס ושוה לו כסף. אלא כיון דהשתא לא שוה לי' מידי קודם שיבא הקנס לא מקרי קנין כספו. תוס' הרא"ש. ד. את"ל [התקדשי לחציי] אינה מקודשת משום דשייר בקנינו, וגבי אשה הוה מצי למימר חצייך מקודשת לי מקודשת משום דחזיא לכולה. תוס' הרא"ש. ה. ונקט את"ל משום דתלמודא שקיל וטרי בה. תוס' הרא"ש. ו. כ"ש. תוס' הרא"ש. ז. הבן. תוס' הרא"ש. ח. אפי' אחר צד חירות שבו. תוס' הרא"ש. ט. צד חירות. תוס' הרא"ש. י. והו"ל כגוי ועבד הבא על בת ישראל דלא תפסי בה קידושין. תוס' הרא"ש.

עין משפט נר מצוה

קה א מיי' פכ"ג מהל' מכירה הלכה א סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רט סעי' ד:

קו ב מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה א סמג לאוין רכד רכה טור י"ד סי' שלא:

קז ג מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה יז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סימן מד סעי' יא:

קח ד ה מיי' שם פ"ג הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' לא סעי' ח:

קט ו ז מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה ב סמג עשין סז טוש"ע י"ד סי' רסז סעי' סב:

קי ח מיי' פ"ד מהל' אישות הלכה טז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' מד סעי' יב:

קיא ט מיי' שם הלכה י"ז ופ"ג מהלכות איסורי ביאה הלכ' יג סמג לאוין קכה:

קיב י מיי' פ"ז מהל' יבום הלכה לא סמג עשין נא נב טוש"ע אה"ע סי' קעד סעי' ז:

◆

תורה אור השלם

1. וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קִנְיַן כַּסְפּוֹ הוּא יֹאכַל בּוֹ וִילִיד בֵּיתוֹ הֵם יֹאכְלוּ בְלַחְמוֹ: ויקרא כב יא

2. כִּי יִתְפֹּשׂ אִישׁ בְּאָחִיו בֵּית אָבִיו שִׂמְלָה לְכָה קָצִין תִּהְיֶה לָּנוּ וְהַמַּכְשֵׁלָה הַזֹּאת תַּחַת יָדֶךָ: ישעיהו ג ו

◆

פסקי רי"ד

מי שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש בת חורין מקודשת היא משום צד חירות שבו ואפילו אם תמצא לומר המקדש אשה לחציו אינה מקודשת התם משום דשייר בקנינו הכא לא שייר בקניינו וכן נמי שפחה שחציה שפחה וחציה בת חורין שנתקדשה מישראל קדושיה קדושין משום צד חירות שבה. ואפילו אם תמצא לומר המקדש חצי אשה אינה מקודשת התם שייר בקנינה הכא לא שייר בקנינה